

Eberhard Jüngel, *Essere sacramentale in prospettiva evangelica*,
Cittadella Editrice – Assisi, Pontificio Ateneo Sant’Anselmo – Roma, 2006.,
221 stranica.

Knjiga velikoga protestantskog teologa Eberharda Jüngela obuhvaća četiri predavanja koja je on održao 17. ožujka 2005. godine na Papinskom ateneju sv. Anzelma u Rimu, u sklopu predavanja posvećenih talijanskom liturgičaru Ciprianu Vagagginiju („*Lectiones Vagagginianae*“). Tekst je dvojezičan: s lijeve strane originalni, njemački, a s desne talijanski prijevod. Djelo je podijeljeno u četiri poglavlja, s uvodom i zaključkom.

U prvomu poglavlju Jüngel tumači sakrament pod vidom biblijskoga pojma *mysterion*. Pojam sakramenta prihvatljiv je samo ako ga se mora interpretirati unutar biblijskoga pojma *mysterion*, tj. otajstva (njem. „*Geheimnis*“). A to znači da se „*kršćanska vjera nigdje intimnije i intenzivnije ne sučeljava s otajstvenim karakterom svoje istine kao u onim događajima koje govorni jezik zapadnoga kršćanstva naziva sakramentalnin događajima*“ (28.). Otajstvo autor shvaća kao otvaranje jednoga bića drugomu biću, otvaranje koje daje udjela drugomu biću u njegovu vlastitom postojanju. Iz toga slijedi da su sakramenti otajstva koja priopćavaju nešto što svijet ne može dati, a što se ipak događa u svijetu. Sakrament, kao otajstvo, tako je istodobno događaj u svijetu i događaj koji upućuje na ono što je izvan svijeta. Ono što je izvan svijeta, to se u sakramentima-otajstvima priopćuje, razotkriva i daje. Nije teško ne primijetiti da je u pozadini Jüngelova koncepta sakramenta-otajstva Heideggerovo poimanje istine kao razotkrivanja-skrivanja (*a-letheia*). Budući da Jüngel Isusa Krista shvaća također kao otajstvo, dolazi do zaključka da se bit sakramenta mora odrediti otajstvom Isusa Krista, a ne obrnuto (38.). To znači da se sakramenti moraju uvijek prvenstveno kristološki tumačiti.

U drugomu dijelu, „sakrament kao znak i događaj“, opširno se analizira sakramentalna teologija Augustina i Tome Akvinskoga. Kod obojice teologa Jüngel primjećuje kristološko utemeljenje sakramenata što je od velike ekumenske važnosti. No, evangelički teolog također ukazuje na određene razlike između katoličkoga i protestantskoga shvaćanja koje se očituju upravo u Tominoj sakramentalnoj teologiji. Prema njemu, za Luthera je „principatum significandi“ sakramenta „verbum promittentis Dei“, dok je to kod Tome samo „verbum“ općenito. No, teško je prihvatiti ovo Jüngelovo promišljanje, budući da Toma nikada ne govori o „verbum“ općenito, nego je u središtu sakramentalnoga događanja uvijek konkretna riječ: Kristova riječ. Nadalje, autor dolazi do zaključka da je Božja riječ ona koja sakramentu daje karakter događajnosti, a ne „crkveni opus“ (130.), kako je to slučaj u Katoličkoj crkvi. S takvim se stajalištem također ne možemo složiti. Treba reći da se i u katoličkom shvaćanju događajnost sakramenta ostvaruje po Božjoj riječi, pri čemu se samo ukazuje na važnost posredovanja „crkvenoga opusa“. No, protestantsko shvaćanje također ne može zaobići pitanje o posredovanju Božje riječi, tj. mora prihvatiti barem minimalni „crkveni opus“ („glas propovjednika“) kako bi se uopće Božja riječ mogla „dogoditi“. Bez toga minimalnog uvjeta nema božanske događajnosti u sakramentima. Dakle, evangelička sakramentalna teologija, kako je poima naš autor, nužno pretpostavlja „crkveni opus“. Sada to nije više stvarnost Crkve, već pojedinačnoga propovjednika. S pravom se pitamo ne vodi li takvo poimanje sakramentalne teologije u određeni kerigmatski i sakramentalni subjektivizam.

U trećemu poglavlju, „Isus Krist kao sakrament čovječanstva i pitanje o sakramentalnosti Crkve“, analizira se biblijski pojam „mysterion“ kod kojega Jüngel otkriva čak jedanaest značenja. Isus Krist je „mysterion“, sakrament Crkve i čovječanstva, jer je u njemu povijesno izvršena, objavljena i ostvarena Božja iskonska odluka u korist čovjeka (152.). Njemački teolog prihvaća i katolički govor o Crkvi kao sakramentu te o njezinim djelatnostima kao sakramentalnim, samo ako u njima dolazi do izražaja da Crkva ne predstavlja sebe, već Krista. To znači da su sakramentalne djelatnosti Crkve uvijek „djelatnosti primanja“ (Ebeling).

U četvrtomu poglavlju, „krštenje i Euharistija kao dva slavlja jednoga sakramenta koji je Isus Krist“, na primjeru krštenja

i Euharistije potvrđuje se navedena teza o sakramentima Crkve kao „djelatnostima primanja“. Za Jüngela je važno da se Euharistija, kao sakrament jedinstva („sacramentum unitatis“) promatra pod dvostrukom vidom shvaćanja Crkve: Kristovo tijelo i narod Božji.

U prvom slučaju Euharistija omogućuje intenzivnije sjedinjenje s Kristom, dok u drugom hrabri Crkvu da ostane hodočasnička (eshatološki aspekt). U završnom promišljanju Jüngel se nakratko osvrće na problem ostalih sakramenata. Oslanjajući se na Melanchtonova razmišljanja, ne vidi razloga zašto se i ostale djelatnosti Crkve ne bi mogle također zvati sakramentima. Na koncu, naš autor naglašava da protestantsko shvaćanje općega svećeništva ne isključuje „zaređenu službu“ (das „geordnete Amt“). Ali, on je ne utemeljuje sakramentalno, već funkcionalno: Crkvi je potrebna ta služba zbog vlastitoga uređenja. Stoga se zaređeni službenici ne razlikuju od ostalih vjernika bitno („essentia“) ni stupnjevito („gradu“), nego po svojem položaju u Crkvi („positione“). S tim bi se mogla složiti i katolička sakramentalna teologija, ukoliko katoličko „esencijalno“ razlikovanje između općega i ministerijalnoga svećeništva također podrazumijeva drukčiju funkciju i drukčiji položaj zaređenoga svećenika, a to je sakramentalno predstavljanje Isusa Krista. Iz toga slijedi da je razlika između Jüngelova i katoličkoga shvaćanja ministerijalnoga svećeništva u tomu što Jüngel njegovu funkcionalnost („positio“) ne tumači sakramentalno.

Sve u svemu, Jüngelova knjiga pruža nam izvrsnu sakramentalnu teologiju: kristološki utemeljenu, ekleziološki kontekstualiziranu i ekumenski otvorenu. U njoj se ne skrivaju razlike, ali ponajprije dolaze do izražaja mnogobrojne sličnosti između katoličke i evangeličke sakramentalne teologije.

Ivica Raguz